

## ARTIKKEL 8

# Verdiforiming til verdifulle barn i barnehagen

*Liv Ingrid Aske Håberg*

Høgskulen i Volda

**Abstrakt:** Artikkelen undersøker og drøfter verdiforiming i barnehagen forstått både som at barn blir kjende med sentrale verdier i vårt demokrati og at barna opplever seg sjølve som verdifulle. Forsking på verdiforiming er i liten grad gjennomført tidlegare. Av sju fagområde som barnehagen er pålagt å arbeide med, blir fagområdet som i størst grad omhandlar verdiforiming «Etikk, religion og filosofi» i svært liten grad vurdert som viktig på barnehagefeltet. Artikkelen undersøker difor personalet sin relasjon til fagområda i rammeplanen, barna sin plass i barnehagekvardagen og korleis sentrale verdier blir formidla. Det empiriske materialet består av observasjon og intervju i to barnehagar. Fagområdet «Etikk, religion og filosofi» blir i intervju ikkje nemnt i det heile medan fagområdet «Kommunikasjon, språk og tekst» blir vurdert som viktig. Artikkelen drøfter denne skeivfordelinga av status og bruk av fagområde i lys av politiske føringar og læreplanteoretisk perspektiv på ulike handlingsrom for barnehagelærarar og assistentar. Artikkelen konkluderer med at implementering av rammeplanens føringar for verdiforiming i barnehagen i større grad treng å bli løfta fram på barnehagefeltet.

**Søkeord:** rammeplan for barnehagen, fagområde «Etikk, religion og filosofi», handlingsrom, menneskeverd, nestekjærleik, forteljing

## Innleiing

Barnehagefeltet er under endring på den måten at frå å vere eit velferds-gode for dei få, er no barnehageplass ein rett for både barn og foreldre. Barnehagen har siste tiåret blitt eit svært nytta tilbod, slik at til saman 91,8% av barnepopulasjonen i alderen 1–5 år oppheld seg store delar av

Sitering av dette kapitlet: Håberg, L. I. A. (2019). Verdiforiming til verdifulle barn i barnehagen. I B. Afset & A. Redse (Red.), *Religion og etikk i skole og barnehage* (s. 207–222). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.82.ch8>  
Lisens: CC-BY 4.0

dagen i barnehagen.<sup>1</sup> Det er ikkje uvesentleg kva verdier barna møter i denne viktige fasen i livet. Medan ein tidlegare var oppteken av utbygging så ein kunne tilby barnehageplass til alle som ønskte det, er ein i dag oppteken av barnehagen som første del av barns utdanningsløp. Det vil seie å gi barnehagen eit innhald som sikrar barns læring og utvikling no og for framtida. I dette ligg implisitt arbeid med sentrale verdier i vårt demokrati og at alle barna i barnehagen opplever seg som verdifulle og likeverdige med alle andre.

Tidlegare bygde innhaldet i barnehagen i stor grad på tradisjonar, utvikla i barnehagefeltet, men sidan innføring av den første rammeplanen i 1996 er barnehagen pålagt eit gitt innhald.<sup>2</sup> I etterkant er rammeplanen blitt revidert og fornya fleire gongar.<sup>3</sup> I teksten vidare blir det primært vist til den noverande rammeplanen som kom i 2017.<sup>4</sup> Alle barnehagar skal bygge på verdigrunnlaget som er fastsett i barnehagelova og FNs barnekonvensjon.<sup>5</sup> Rammeplanen understreker at barnehagens verdigrunnlag skal bli formidla, praktisert og opplevd gjennom heile barnehagekvardagen.

Barnehagen sitt samfunnsmandat er svært omfattande og set høge krav til personalet. På trass av dette er verdiformidling og korleis denne går føre seg, i liten grad eit element i barnehageforskninga.<sup>6</sup> Formålet med denne artikkelen er difor å undersøke både kva verdier som blir vurderte som sentrale i rammeplanen, drøfte utfordringar knytte til arbeid med desse verdiane og å peike på moglege tilnærmingar til å arbeide med verdier i barnehagen.

## Verdiar i barnehagen

Verdi er eit omgrep med fleire typar definisjonar. *Store norske leksikon* forklarar verdi med «kvaliteten ved noe: det som er godt ved noe»<sup>7</sup>. Verdiar

---

1 SSB 2019.

2 Barne- og familiedepartementet 1996; Broström 2009:139.

3 Kunnskapsdepartementet 2006; 2011; 2017.

4 Kunnskapsdepartementet 2017.

5 Kunnskapsdepartementet 2017.

6 Fauske 2018; Kunnskapsdepartementet 2018.

7 Sagdahl 2018a.

kjem til uttrykk i formålsparagrafar for pedagogiske institusjonar, som barnehagen og grunnutdanninga. Verdier peiker på etiske retningslinjer og normer som personalet i dei pedagogiske institusjonane både skal representere sjølve, gjennom eigen integritet og veremåte, og vidareformidle til barn og unge. Verdier gir såleis retning for det pedagogiske arbeidet og kan fungere som leiestjerner å strekke seg etter.

Barnehagen har, på linje med skulen, eit ansvar for å formidle sentrale verdier i vårt demokrati. Barnehagelova presiserer i sin formålsparagraf: «Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene».<sup>8</sup> Dei sentrale verdiane som skal formidlast til barna er altså: *menneskeverdet* (som er det same for alle – det inkluderer også likeverd), åndsfridom (som inkluderer trusfridom og ytringsfridom), *nestekjærleik*, *solidaritet* og *tilgjeving*. Verdiane som kjem til uttrykk i barnehagelova, blir utdjupa og eksemplifiserte i rammeplanen.

Ordet «verdi» er nytta 37 gongar i rammeplanen, inkludert samansette ord som «verdigrunnlag» og «verdiprioriteringer». Rammeplanen peiker på at barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den dei er, og gjere synleg den enkelte sin plass og verdi i fellesskapet.<sup>9</sup> Barnehagen skal såleis i tillegg til å formidle sentrale demokratiske verdier, også bidra til at barna opplever å vere *verdifulle* i seg sjølve. Omgrepet «egenverdi» blir nytta fem gongar i rammeplanen og viser først og fremst til at barnehagen skal anerkjenne og vareta barndommen som noko verdifullt i seg sjølv. Eigenverdi kan definerast som å vere verdifull i kraft av å vere det ein er, i motsetnad til *instrumentell* verdi, som tyder å ha verdi som mål eller middel.<sup>10</sup> Barnas seks første leveår er såleis ikkje ein venteposisjon før det «eigentlege» livet startar. Rammeplanen understrekar samtidig at barnehagen også har som samfunnsoppgåve å bidra til at barna blir stimulerte til læring og utvikling med tanke på framtidig

8 Kunnskapsdepartementet 2005.

9 Kunnskapsdepartementet 2017.

10 Sagdahl 2018b.

liv. Sentralt som innhald i barnehagen i denne samanhengen er arbeid med sju fagområde.

## Fagområda i rammeplanen

Alle fagområda skal, ifølgje rammeplanen, vere prega av barnehagens verdigrunnlag. Å studere læreplanar representerer, ifølgje Karseth og Sivesind 2009: 52 «...et viktig kikkhull for å analysere de samfunns- og mentalitetssendinger som skjer på utdanningsfeltet». Læreplananalyse kan såleis gi innsikt i overordna verdiar som samfunnet, representert ved Stortinget, bestemmer. Ved revisjon av rammeplanen i 2006 vart sentralt innhald fastsett til sju fagområde som «i stor grad [er] dei same som barna seinare møter som fag i skulen».<sup>11</sup> Fagområda er, etter rekkefølga slik dei blir presenterte i noverande rammeplan: «Kommunikasjon, språk og tekst», «Kropp, bevegelse, mat og helse», «Kunst, kultur og kreativitet», «Natur, miljø og teknologi», «Antall, rom og form», «Etikk, religion og filosofi» og «Nærmiljø og samfunn».<sup>12</sup> Av desse er det særleg fagområdet «Etikk, religion og filosofi» som framhevar arbeidet med grunnleggande verdiar og som har som oppdrag at barna får kjennskap til desse verdiane. Dette fagområdet understrekar, i tillegg til verdiformidling, at barnehagen skal bidra til at barna «utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål».<sup>13</sup> Posisjonen til dette fagområdet kan såleis peike på i kva grad verdiformidling blir vurdert som sentralt på barnehagefeltet.

Fleire undersøkingar viser at fagområdet «Etikk, religion og filosofi» blir minst nytta medan fagområda «Kommunikasjon, språk og tekst» og «Antall, rom og form» blir mest vektlagt.<sup>14</sup> Det betyr at dei fagområda som matchar det som blir høgt verdsatt i ein skulekontekst (norsk og matematikk) også har stor gjennomslagskraft i barnehagen. Fleire forskingsprosjekt peiker på at arbeid med eksistensielle spørsmål i liten grad finn stad i barnehagen.<sup>15</sup> I sin rapport framhevar *ekspertgruppa om barne-*

11 Kunnskapsdepartementet 2006: 21.

12 Kunnskapsdepartementet 2017: 47–57.

13 Kunnskapsdepartementet 2017: 55.

14 Brenna-utvalet 2010; Gulbrandsen & Eliassen 2012; Riksrevisjonen 2009; Østrem mfl. 2009.

15 Fauske 2018; Kunnskapsdepartementet 2009.

*hagelærarolla* at mange sider ved den praktiske yrkesutøvinga i liten grad er utforska og at dette også gjeld «hvordan de grunnleggende verdiene som er nedfelt i lov og rammeplan blir praktisert i pedagogisk arbeid».<sup>16</sup>

## Handlingsrom hos pedagogar og assistentar

Rammeplanen kan gjelde som eit handlingsrom for personalet i barnehagen i tydinga det spelerommet eller armslaget personalet har, til å styre eller handle innanfor gitte rammevilkår.<sup>17</sup> Barnehagepersonalet kan ikkje oversjå samfunnsmandatet, det vil seie gå utanfor den ytre grensa som rammeplanen set opp, men indre strukturar som tankemønster, vanar og tradisjonar kan gjere det *oppfatta* handlingsrommet meir avgrensa enn rammeplanen legg opp til. Slike «behavioral regularities»<sup>18</sup> kan bli til hinder fordi dei unødige stenger ute alternative måtar å gjennomføre arbeidet i barnehagen på. Spørsmålet er om alle i personalgruppa har tilgang til det same handlingsrommet.

Personalsamansetjinga i norske barnehagar har som tradisjon at to av tre er assistentar, medan den resterande tredjedelen er pedagogar, hovudsakleg med ei barnehagelærarutdanning. Den treårige bachelorutdanninga kvalifiserer til arbeid som pedagogisk leiar og styrar. Sjølv om Stortinget<sup>19</sup> har skjerpja pedagognormen slik at ein større prosent enn tidlegare av dei tilsette må ha høgskuleutdanning, er framleis assistentane i fleirtal. Assistentane er tilsette utan krav om formell opplæring i barns trivsel, utvikling og læring og utgjer ein stor og viktig del av barnas kvardag i barnehagen. Av dei to yrkesgruppene assistentar og barnehagelærarar er det assistentane som bruker mest tid saman med barna.<sup>20</sup> Barnehagelærarar som arbeider som pedagogiske leiarar har, i kontrast til assistentane, ansvar for og bruker tid på planlegging, møte med eksterne instansar og tett samarbeid med foreldre.<sup>21</sup> Dette fører til at dei pedagogiske leiarane i større grad enn assistentane er borte frå barna delar av

16 Kunnskapsdepartementet 2018: 131.

17 Häberg 2016: 92.

18 Svingby 1979: 45.

19 Regjeringen 2018.

20 Glavind 2001 ; Vassenden mfl. 2011.

21 Løvgren 2012; Smeby 2011.

dagen. I kva grad assistentane er engasjerte og involverte i arbeid med fagområda i rammeplanen, har difor betydning for kva innhald, og dermed verdiformidling, barna møter i barnehagen.

Eksisterande forskning som gjeld implementering av dei sju fagområda i barnehagen er prega av at det er barnehagelærarar og ikkje assistentar som er informantar.<sup>22</sup> Det kan verke relevant at det hovudsakleg er barnehagelærarane som er informantar fordi det er desse som ifølge rammeplanen har ansvar for planlegging og vurdering av det pedagogiske arbeidet.<sup>23</sup> Men sidan assistentane er dei som tidsmessig er mest saman med barna og også er i fleirtal blant personalet, er det aktuelt å undersøke deira syn på fagområda i rammeplanen. I denne studien blir difor både barnehagelærarar og assistentar nytta som informantar.

## Metodisk tilnærming

Datainnsamlinga fann stad som etnografisk feltarbeid i to barnehagar frå slutten av august til byrjinga av desember i 2010. Studien er del av eit større prosjekt som omhandlar didaktisk arbeid i barnehagen.<sup>24</sup> Det empiriske materialet blir nytta som utgangspunkt for å eksemplifisere og drøfte verdiformidling, og er difor i liten grad avhengig av å vere av nyare dato.

Fire tilsette frå kvar barnehage var informantar i studien, til saman tre pedagogiske leiarar (barnehagelærarar) og fem assistentar.<sup>25</sup> Det vart innhenta godkjenning frå NSD og informert samtykke frå alle informantane i samsvar med forskingsetiske retningslinjer frå NESH 2016. Gjennom semistrukturerte, individuelle intervju<sup>26</sup> med kvar informant (8 intervju) fekk dei spørsmål om det er delar av rammeplanen eller spesielle fagområde dei er opptekne av. Informantane vart også spurde om å kommentere aktivitetane dei sjølv hadde leia, rett etter at aktiviteten

---

22 Brenna-utvalet 2010; Riksrevisjonen 2009; Østrem mfl. 2009

23 Kunnskapsdepartementet 2017.

24 Håberg 2015.

25 Håberg 2015.

26 Kvale 1997.

var gjennomført. Til saman vart det gjennomført 47 uformelle intervju. Desse var ofte svært korte og varte berre nokre få minutt.

I feltarbeidet tok eg del i ulike typar vaksenleia aktivitetar og observerte kva innhald personalet presenterte for barna. Rolla som observatør var delvis deltakande<sup>27</sup>, i tydinga at eg sat saman med barna under aktivitetar, men tok ikkje initiativ til å leie eller til å kome med innspel. Til saman tok eg del i 47 observasjonar. Barna er ikkje informantar i studien fordi det sentrale er innhaldet som barnehagelærarar og assistentar presenterer for barna. I den vidare presentasjonen er informantane gitt fiktive namn.

## Presentasjon av funn

Feltarbeidet i dei to barnehagane viser at innhaldet i svært stor grad er planlagt av barnehagelærarane som arbeidde som pedagogiske leiarar. Dei organiserte temaarbeid, sekvenserte desse til månads- og vekeplanar, fann fram bøker som skulle bli lese og songar som skulle brukast i barnegruppene. Assistentane skulle i større grad gjennomføre sitt arbeid ut frå planarbeidet til dei pedagogiske leiarane. Dei to yrkesgruppene har såleis ulikt ansvar og roller når det gjeld arbeid med innhald.<sup>28</sup>

### Funn 1: Personalet sin relasjon til dei sju fagområda *Semistrukturerte intervju*

Både assistentar og barnehagelærarar svara på spørsmålet om det er fagområde i rammeplanen dei er spesielt opptekne av. Årsaken til interessa for fagområda i studien er i kva grad fagområdet «Etikk, religion og filosofi» blir tatt fram som viktig og sentralt, sidan det er dette fagområdet som i størst grad er knytt til verdiformidling i barnehagen.

Fleire av assistentane var usikre på kva fagområda heiter: «No må eg til å tenke på det som står i rammeplanen, det er lenge sidan eg las den» (assistent Astrid). I kontrast var dette ikkje nødvendig i intervjuet med

---

27 Fangen 2010.

28 Häberg 2015.

barnehagelærarane. Barnehagelærarane gav såleis inntrykk av å kjenne betre til rammeplanens innhald enn assistentane.

Assistentane seier: «Spennande med forming, det synest eg er kjekt» (Astrid), «Antall, form og rom ... Det synest eg var kjekt at det kom med, mitt eige felt, ... alltid vore glad i matematikk sjølv» (Agnes), «Har no lese igjennom den [rammeplanen] nokre gongar ... Vanskeleg spørsmål å svare på ...» (Alma), «Ja, eg er veldig kreativ, då. Forming er vel eigentleg der eg hamnar» (Anette), og «Språk og språkutvikling, det synest eg er spennande greier» (Alice). Dei føretrekte fagområda er i stor grad knytte til personlege interesser hos den enkelte. I kontrast formidla barnehagelærarane overordna perspektiv på fagområda i rammeplanen. Fagområda «skal vere der», men det viktigaste er at barna skal ha det bra i barnehagen. Barnehagelærer Fanny seier:

Dei [barna] er her store delar av kvardagen sin. Dei skal møte vaksne som er engasjerte og som liker å vere saman med dei. Eg veit ikkje om det står noko om det i rammeplanen? Dei skal bli høyrde og sett.

Denne barnehagelæraren peiker på at barn skal oppleve seg sjølve som verdifulle ved at personalet viser engasjement og interesse. Barnehagelærarane seier også at «alle fagområda er no greie å ha med seg» og at «Eg synest eigentleg at alle fagområda er veldig viktig» (Fride). To av dei tre barnehagelærarane presiserer at dersom dei skal velje ut eitt fagområde som dei er spesielt opptekne av, så er det fagområdet «Kommunikasjon, språk og tekst». Ingen av informantane kom med kritikk av rammeplanen, men det var det heller ikkje lagt opp til i intervjuet.

## Funn 2: Barna i sentrum

### *Uformelle intervju*

Flesteparten av dei uformelle intervjua fann stad på avdeling, fordi det ikkje var høve til å gå frå barna. Vi stod då i hovudrommet i barnehagen, og leiaren for den nyleg gjennomførte aktiviteten følgde med blikket med på kva barna gjorde på; ho gjekk ifrå når ho ville gripe inn, og ho stoppa opp i intervjuet når barna kom bort til oss. Barna var i sentrum, det var eg som var det forstyrrende elementet.



Assistentane fortel at å arbeide i barnehagen er lærerikt og at dei har endra seg gjennom å observere andre tilsette og tema som barnehagelærarane har tatt opp på personalmøte. Som døme understrekar assistent Astrid at medan ho tidlegare tenkte at det viktigaste var å få praktiske oppgåver unna, tenker ho no på ein annan måte. Ho seier at «Skal ikkje tenke uff dette blir travelt, eller dette blir vanskeleg. Skal tenke på kva er det beste for barna». Eiga endring kjem til uttrykk i følgjande utsegn:

Eg høyrer mykje meir på barna no. I starten ja, ja, det er no ein jobb. Men det er små barn det er snakk om og det er veldig viktig å høyre på dei. Eg føler på den biten, då (assistent Astrid).

Slike haldningar er det barnehagelærer Fanny etterspør. Ho seier ho ønsker personale som er til stades og som kan legge til sides praktisk arbeid og prioritere samvær med barna sjølv om «Det er masse praktiske ting vi skal ordne samtidig som vi skal passe barna».

Medan assistentane legg vekt på eiga læring gjennom praksis, peiker barnehagelærarane på *barnehagelærerutdanninga* som den sentrale faktoren i yrket. Barnehagelærarane hevdar at det viktigaste dei lærte var å reflektere, å stille spørsmålsteikn ved det som skjer i barnehagen og om alle barn blir varetatt. Spørsmålet «kvifor gjer vi som vi gjer», ønsker dei skal ligge langt framme.

### Funn 3: «Alle får plass»

#### *Observasjon frå samlingsstund*

Denne studien viser at i det direkte arbeidet med barna formidlar både assistentar og barnehagelærarar verdiar som likeverd og nestekjærleik, gjennom eventyr og forteljingar. Følgjande observasjon frå samlingsstund viser korleis assistenten Alice formidlar «Skinnvotten», eit ukrainsk eventyr, til norsk av Alf Prøysen. Eventyret handlar om ein mann, som saman med hunden sin går tur i skogen og mister skinnvotten sin. Det tar ei stund før mannen merkar at skinnvotten er borte og imedan går det eine dyret etter det andre inn i votten for å varme seg.

Alice har tatt med eit lite bord til samlingsstunda og på det ligg det ein skinnvott og nokre plastikkdyr. Barna sit i halvsirkel rundt henne

og Alice ser på barna og seier med varm stemme: «Dette er yndlingseventyret mitt som heiter ”Skinnvotten”. Og sjølv om det er haust ute no, så har eg så lyst å lese det, sjølv om det handlar om når det er vinter. No skal vi høyre om den mannen som er ute og går tur ute i skogen i lag med hunden sin.»

Det første dyret som vil inn i skinnvotten er pilemus Silkehår : «Oi, oi, oi, tenkte ho», seier Alice. Ho gjer seg til i stemma etter kva dyr som er i aksjon som friskefrosk Langelår, harepus Hoppsadans, revemor Silkesvans og ulven Aldrimett. Alice flyttar dyra slik at dei går over bordet og inn i skinnvotten. Då historia er ferdig, spør Alice barna: «Synest de at det var eit kjekt eventyr?» Ho understrekar igjen: «Dette er yndlingseventyret mitt. For eg synest det er så kjekt at alle dyra får plass.»

## Drøfting

### Relasjon til fagområda

Arbeid med verdiar er djupt forankra i barnehagens samfunnsmandat, både i formålsparagraf og i rammeplanens føringar om innhald i barnehagen. Sentralt som innhald i barnehagen i denne samanhengen er arbeid med sju fagområde. Studien viser at ingen av informantane peiker på fagområdet «Etikk, religion og filosofi» som det mest interessante eller sentrale fagområdet. Fagområdet vart ikkje nemnd i det heile. Assistentane la vekt på personlege preferansar medan barnehagelærarane i større grad såg alle fagområda under eitt og peika på det som *eigentleg* betyr noko: at barn opplever seg som verdifulle. Barnehagelærarane knyter såleis arbeid med fagområda til korleis barna generelt har det i barnehagen, deira trivsel, læring og utvikling. Samtidig seier to av dei tre barnehagelærarane at dersom dei må velje, er det fagområdet «Kommunikasjon, språk og tekst» som er av størst interesse.

Dei rammene som barnehagelærarane gjennom sitt planleggings- og vurderingsarbeid set rundt verksemda, kan framstå som yttergrenser for handlingsrommet hos assistentar. Det er mogleg at assistentar ikkje treng å aktivt ta omsyn til rammeplanen fordi dei i stor grad utfører det arbeidet som barnehagelærarane har bestemt. Til saman gir dette eit inntrykk

av at barnehagelærarar har eit aktivt forhold til rammeplanen, medan for assistentgruppa er rammeplanen av mindre betydning. Funn frå studien samsvarer med Alvestad (2001), som viser at assistentar i større grad relaterer innhald i barnehagen til eigne personlege interesser, medan barnehagelærarar nyttar rammeplanen som argument for å sikre variasjon i innhald som går utover personlege preferansar. Dette kan vere uttrykk for at fagleg bakgrunn spelar ei rolle for relasjon til rammeplanen.

At rammeplanen har fått ein tydeleg posisjon hos barnehagelærarar, kjem også til uttrykk i at etter nokre år med den første rammeplanen som kom i 1996, vart han av barnehagelærarar omtala som ein bibel eller ein fasit.<sup>29</sup> Denne påstanden er i liten grad i samsvar med skeivfordeling i status og bruk av kunnskapsområda i både denne og andre studiar.<sup>30</sup> Det er såleis nødvendig med vidare forskning på korleis rammeplanen fungerer som innhaldsleverandør med tanke på skeivfordeling i bruk av fagområda. Kva vurderingar hos barnehagelærarar fører til at fagområde som samsvarer med sentrale fag i skulen (norsk og matematikk) i tydeleg større grad blir nytta enn fagområdet «Etikk, religion og filosofi»?

Ei mogleg forklaring kan vere at barnehagen gradvis har blitt innlemma i nasjonale utdanningsstrategiar og med det ei sterkare kopling mellom økonomisk vekst, skule og barnehage.<sup>31</sup> Dette gjeld også internasjonalt, der barnehagen i stadig større grad blir sett på som eit bidrag til å styrke kunnskapsøkonomien i den enkelte nasjonen, og læringstrykket smitter difor nedover i aldersgruppene.<sup>32</sup> I denne samanhengen har språkarbeid i barnehagen blitt løfta høgt opp på den politiske dagsordenen.<sup>33</sup> Kanskje har det blitt ein del av handlingsrommet, at språkarbeid har førsteprioritet, slik at fagområdet «Kommunikasjon, språk og tekst» blir forfordelt medan andre fagområde blir mindre vektlagt? Dette treng vidare undersøkingar, fordi barnehagen på denne måten kan kome i skade for ei instrumentell tilnærming til kva som er verdifullt innhald i barnehagen.

29 Alvestad 2001.

30 Brenna-utvalet 2010; Gulbrandsen og Eliassen 2012; Riksrevisjonen 2009; Østrem mfl. 2009.

31 Krejsler 2013.

32 Bennett 2010.

33 Sommer 2015.

## Verdifulle barn

Barn skal i barnehagen få erfaringar med å føle seg verdifulle.<sup>34</sup> At alle tilsette i barnehagen har barna i sentrum, er sentralt hos barnehagelærarane i denne studien. Dette er viktigare enn praktisk arbeid som skal gjerast til fastsette tider. Utviklinga siste åra har gått mot auke i både praktisk og organisatorisk arbeid, i tillegg til perioder utan bruk av vikar ved sjukdom i personalgruppa.<sup>35</sup> Ein stram tidsplan med lite rom for nærleik til barna kan vere ein trussel mot at barna opplever seg som verdifulle. Dei uformelle og uføreseielege møta med barna finn stad uteljande gonger kvar dag. Det er difor nødvendig å vere bevisst på desse små og store møta med barna gjennom dagen. Bae (2004) finn i si forskning at desse møta ofte berre varer i gjennomsnittleg tjue sekund, men har stor verdi for barna, og at det difor er viktig å kunne ta stilling og handle der og då. Møta kan innehalde eit blikk, eit smil, ein liten kommentar, å bli halden rundt, få ein klem.

Det er mogleg at assistentar i større grad enn barnehagelærarar har ein *praktisk diskurs* i tydinga å få ting raskt unna og å følge dagsrytma meir rigid.<sup>36</sup> Eik (2014) finn i sin studie av nyutdanna barnehagelærarar at dei bruker meir tid med barna og snakkar meir *med* barna enn assistentane, som i større grad snakkar *til* barna. Ei slik tilnærming kallar Eik ein *pedagogisk diskurs*. At praktiske oppgåver blir sett på vent og at «det eigentlege» som skjer i barnehagen er barnas trivsel, blir understreka av barnehagelærarane i min studie. Assistentane i studien har til ei viss grad fått opplæring gjennom barnehagelærarane sitt arbeid i personalgruppa, og det ser såleis ut som at eit tett samarbeid mellom barnehagelærarar og assistentar kan vere med og støtte opp under at barn kjenner seg verdifulle i barnehagen.

## Didaktiske implikasjonar

Det er nødvendig med vidare utforsking av kvifor fagområdet «Etikk, religion og filosofi» i liten grad er i bruk i barnehagen. Det er mogleg at

---

34 Kunnskapsdepartementet 2017.

35 Nicolaisen mfl. 2012; Seland 2011.

36 Eik 2014: 296.

dette fagområdet blir oppfatta som krevjande<sup>37</sup> eller som mindre viktig, og dermed blir vald bort sjølv om rammeplanen sine føringar er tydelege. Det kan også vere slik at det blir arbeidd meir med dette fagområdet enn antatt.

Ein sentral del av barnehagens innhaldstradisjon er bruk av eventyr og forteljingar. Denne tradisjonen har røter tilbake til Fröbel, som grunnla den første barnehagen (kindergarten) i 1837 i Tyskland.<sup>38</sup> I mange eventyr finn ein igjen verdiar som høyrer til i eit samfunn som vil bygge på menneskeverd og nestekjærleik, slik som i eventyret om Skinnvotten. Assistenten Alice understrekar at ho liker eventyret særleg godt fordi det handlar om at det er plass til alle. Alle høyrer med og høyrer til. I dette kan det ligge implisitt at alle er likeverdige. Dessutan vart det gjort plass inni votten, sjølv om det var trangt, til at fleire kunne komme inn, og på den måten vart det utøvd nestekjærleik i praksis. Omgrepa likeverd og nestekjærleik blir ikkje nytta i formidlinga av eventyret, men substansen, kva dette dreier seg om, er til stades.

Ei mogleg tilnærming til å arbeide med verdiar og fagområdet «Etikk, religion og filosofi» er såleis å vurdere om det allereie eksisterer tradisjonar og praksis i barnehagen som ein kan bygge vidare på. Bruk av forteljingar og historier kan konkretisere og eksemplifisere sentrale verdiar som nestekjærleik og menneskeverd. Dette er eit innhald som også assistentane nyttar<sup>39</sup>, og som dermed er aktuelt for alle i personalgruppa. Samtidig er det nødvendig med eit kritisk blikk på innhaldet i barnehagen slik at dei sentrale verdiane kjem tydeleg fram i møtet med barna.

## Avslutning

Denne studien viser at dei sentrale verdiane som barnehagen skal formidle til barna er menneskeverd, åndsfridom, nestekjærleik, solidaritet og tilgjeving.<sup>40</sup> Barna skal oppleve både å bli kjent med desse sentrale verdiane og å oppleve seg sjølve som verdifulle. Barnehagen er til for barna sin del.

---

37 Fauske 2018.

38 Broström 2009.

39 Alvestad 2001; Häberg 2015.

40 Kunnskapsdepartementet 2017.

Studien finn, i samsvar med andre studiar, at det fagområdet som i størst grad omhandlar verdiformidling («Etikk, religion og filosofi») i liten grad blir nytta. Ujamn bruk av rammeplanens sju fagområde viser at det ikkje er tilstrekkeleg å vedta ein rammeplan som gir ei tydeleg retning for arbeidet med verdiformidling i barnehagen. Det må også undersøkast korleis rammeplanen blir implementert i praksis.

På den eine sida er det eit dilemma ved denne studien at arbeid med verdier i stor grad blir undersøkt gjennom barnehagelærarar og assistentar sin relasjon til fagområda i rammeplanen fordi dette kan vere ein avgrensande faktor. På den andre sida er det ein styrke at studien undersøker korleis avstanden mellom formuleringsarenaen og realiseringsarenaen<sup>41</sup> i gjennomføring av rammeplanens intensjonar kjem til uttrykk. Studien viser også til utfordringar knytte til ulik fagleg bakgrunn i personalgruppa. Det kan difor vere ein styrke at både barnehagelærarar og assistentar er informantar når verdiformidling til verdifulle barn i barnehagen blir undersøkt.

## Litteratur

- Alvestad, Marit 2001. *Den komplekse planlegginga: Førskolelærarar om pedagogisk planlegging og praksis*. Doktoravhandling: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Bae, Berit 2004. *Dialoger mellom førskolelærarar og barn: En beskrivende og fortolkende studie*. Doktoravhandling: Universitetet i Oslo.
- Barne- og familiedepartementet 1996. *Rammeplan for barnehagen*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Bennett, John 2010. «Pedagogy in Early Childhood Services with Special Reference to Nordic Approaches». *Psychological Science and Education* 15/3: 16–21. Henta frå <http://psyjournals.ru/en/psyedu/2010/n3/Bennet.shtml>
- Brenna-utvalet 2010. *Kartlegging av det pedagogiske innholdet i skoleforberedende aktiviteter i barnehager*. Oslo: Rambøll Management Consulting.
- Broström, Stig 2009. «Den pædagogiske firkant». Sissel Mørreaunet, Vibeke Glaser, Ole Fredrik Lillemyr og Kari Hoås Moen (red.), *Inspirasjon og kvalitet i praksis: med hjerte for barnehagefeltet*: 139–153. Oslo: Pedagogisk forum.

---

41 Lindensjö og Lundgren 2000.

- Eik, Liv Torunn 2014. *Ny i profesjonen: En observasjons- og intervjustudie av førskolelæreres videre kvalifisering det første året i yrket*. Doktoravhandling: Universitetet i Oslo.
- Fangen, Kathrine 2010. *Deltagende observasjon* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Fauske, Ragnhild 2018. «'Det er berre sånt som vi gjer på dyr – Vi gjer det ikkje på menneske' – Interaksjon og forhandling om eksistensielle spørsmål i barnehagen». *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning* 17/1: 1–13.
- Glavind, Niels, Sussanne Pade og Christine Pade 2001. *Er der tid til børnene – når vi skal nå «alt det annet»? Rapport om tidsanvendelse i daginstitutioner i København*. Ballerup: LFS-BUPL-PMF Bureau 2000.
- Gulbrandsen, Lars og Erik Eliassen 2012. *Kvalitet i barnehager: Rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten 2012*. Oslo: NOVA.
- Håberg, Liv Ingrid Aske 2015. *Didaktisk arbeid i barnehagen: kvalitativ studie av korleis assistentar og barnehagelærarar planlegg, gjennomfører og vurderer samlingsstund og femårsklubb*. Doktoravhandling: Universitetet i Oslo.
- Håberg, Liv Ingrid Aske 2016. *Kvardagslivets didaktikk: ansvar og arbeidsfordeling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Karseth, Berit og Kirsten Sivesind 2009. «Læreplanstudier – perspektiver og posisjoner». Erling Lars Dale (red.) *Læreplan i et forskningsperspektiv*: 23–61. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krejsler, John Benedicto 2013. «Barnehagen, læring og den nasjonale konkurranseevnen». Kjetil Steinsholt og Maria Øksnes (red.). *Danning i barnehagen: Perspektiver og muligheter*: 69–94. Oslo: Cappelen Damm.
- Kunnskapsdepartementet 2005. *Lov om barnehager*, LOV-2005-06-17-64. Henta frå <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Kunnskapsdepartementet 2006. *Rammeplan for innhaldet i og oppgåvene til barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet 2009. *Kvalitet i barnehagen*. (Meld. St. 41 (2008–2009)). Oslo: Kunnskapsdepartementet. Henta frå <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>
- Kunnskapsdepartementet 2011. *Rammeplan for innhaldet i og oppgåvene til barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet 2017. *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Henta frå <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/?depth=0&print=1>
- Kunnskapsdepartementet 2018. *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapgrunnlag: Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Kvale, Steinar 1997. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

- Lindensjö, Bo og Ulf P. Lundgren 2000. *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS förlag.
- Løvgren, Mette 2012. «I barnehagen er alle like?: Om arbeidsdeling blant ansatte i norske barnehager». Bente Aamotsbakken (red.). *Ledelse og profesjonsutøvelse i barnehage og skole*: 37–49. Oslo: Universitetsforlaget.
- NESH 2016. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*. Henta frå <https://www.etikkom.no/forskningsetiskeretningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-oghumaniora/>
- Nicolaisen, Heidi, Åsmund Arup Seip og Bård Jordfald 2012. *Tidstyver i barnehagen: Tidsbruk i barnehager i bydel Alna* (Fafo Rapport 1/2012). Henta frå <http://www.fafo.no/pub/rapp/20228/20228.pdf>
- Riksrevisjonen 2009. *Riksrevisjonens undersøkelse av styring og forvaltning av barnehagetjenestene* (Dokument nr. 3:13 (2008–2009)). Oslo: Riksrevisjonen.
- Regjeringen 2018. *Flere barnehagelærere i barnehagen*. Henta frå <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/flere-barnehagelarere-i-barnehagen/id2585153/>
- Sagdahl, Mathias 2018a. «verdi». *Store norske leksikon*. Henta 29. august 2018 frå <https://snl.no/verdi>.
- Sagdahl, Mathias 2018b. «verditeori». *Store norske leksikon*. Henta 29. august 2018 frå <https://snl.no/verditeori>
- Seland, Monica 2011. *Livet i den fleksible barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Smeby, Jens-Christian 2011. «Profesjonalisering av førskolelæreryrket?» *Arbetsmarknad & Arbetsliv* 17(4), 43–58.
- Sommer, Dion 2015. «Tidlig i skole eller legende læring? Evidensen om langtidsholdbar læring og utvikling i daginstitutionen». Jacob Klitmøller og Dion Sommer (red.). *Læring, dannelse og utvikling*: 61–82. København: HansReitzels Forlag.
- SSB 2019. *Barnehager*. <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>
- Svingby, Gunilla 1979. *Från läroplanspoesi till klassrumsverklighet*. Malmö: Liber.
- Vassenden, Anders, Janne Thygesen, Stian Brosvik Bayer, Marit Alvestad og Gerd Abrahamsen 2011. *Barnehagenes organisering og strukturelle faktorerens betydning for kvalitet* (Rapport IRIS – 2011/029). Stavanger: International Research Institute of Stavanger.
- Østrem, Solveig, Harald Bjar, Hilde Dehnæs Hogsnes, Turid Thorsby Jansen, Solveig Nordtømme og Kristin Rydjord Tholin 2009. *Alle teller mer: En evaluering av hvordan Rammepplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart* (Høgskolen i Vestfold Rapport 1/2009). Tønsberg: Høgskolen i Vestfold.